

032675

Sak

Innberetning v/ Bjørn Ringstad

5. mai 1983

innberetningsdato

Ågotnes

gnr.

bnr.

fk.nr.

gardsnavn

Fjell

Hordaland

kommune

fylke

CCB-basen

eier/bruker

postnummer/adresse

Ang. utgravning av gravrøys fk.nr. 1 25.-28/4 1983.

dato

UNDERSØKELSE AV GRAVRØYS PÅ ÅGOTNES SOTRA 25.-28/4-83.

1. Beliggenhet: Røysa lå på toppen av en bergrygg (tp. traneneset), en 27-28 m.o.h., med vidt utsyn vest og nordvest utover Hjeltefjorden. Sjørover var det godt utsyn ut over..... - vatnet.

Røysa lå 70-80 m N for vatnet og ca 300 m opp fra strandkanten i øst. Den lå i et område som bestod av knauser og lave bergrygger med lyng og gressbevokste myrer og heier omkring.

2. Bakgrunn for undersøkelsen:

Anleggsarbeid på CCB-basen, ville direkte komme til å berøre fortidsminne. En nærmere undersøkelse av det var derfor nødvendig.

3. Tidspunkt og deltakere:

Arbeidet ble ledet av Bjørn Ringstad med assistanse fra Lars Pilø. Det ble utført i perioden 25.-28/4-1983, og det ble nedlagt ca 80 timer i felten.

4. Tidligere registrering:

Gravrøysa er registrert av Per Fett og er omtalt i Førhistoriske minne i Midthordland, Fjell Prestegjeld (1968 s. 4-5). Per Fett

sier her om røysa at den "ligg på toppen V for Mathopen og Pøyla. Herfra er det langt utsyn mot Ø, men ikkje så serleg vidt. Her er ikkje serleg mange steinar, saman med ein bit fast berg har røysa tvn. på 4-5 m. Lyngkledd".

5. Beskrivelse av røysa før utgravning.

Røysa var allerede blitt delvis avtorvet høsten 1982. Det meste av steinene i røysa lå derfor fri for gress og lyngvegetasjon da undersøkelsen startet opp.

I midten av røysa lå 5-6 steiner (et par var 50-60 cm store) oppå et parti med lyng og gress. Disse var tydeligvis sekundære og var antageligvis lagt der for å støtte opp om foten på et fornminne-skilt som hadde stått der. "Foten" til dette skiltet ble da også funnet under disse steinene.

Røysa var tilnærmet sirkelrund og hadde et tvn. på 3-3,5 m. Den var bygget nesten direkte på berget og bestod kun av 1 til 2 lag av stein, slik (litt jord mellom/ under steinene) at den bare var 30 cm høy.

Langs den vestre siden av røysa var berget sterkt forvitret og frostsprengt, og det var derfor litt vanskelig å avgjøre hva som tilhørte bergknausen og hva som var stein, som var lagt opp av mennesker.

En del mindre steiner (10-15 cm store) lå i skråningen på vestsiden av røysa.

Røysa var for det meste lagt opp av stein i størrelse på 20-30 cm, men det fantes også en del større steiner på mellom 40-60 cm.

6. Utført arbeid

Steinene som så ut til å være lagt sekundært opp på toppen av røysa ble først fjernet.

Det ble lagt ut en N-S gående profil-linje som halverte røysa. Den vestre ½-del ble fullstendig avtorvet. Den ble så dokumentert i plan med foto og tegning, før den ble fullstendig utgravd.

N-S profilen ble dokumentert med foto og tegning (bunnlaget i det midtre partiet ble først påført tegninger senere og er derfor stiplet). Den østre ½-del av røysa ble også avtorvet og dokumentert i plan (med foto og tegning) før den ble utgravd. Undersøkelsen ble nå konsentrert i den søre delen av den østre ½-delen, i det partiet som lå opp mot profilen. Dette ble gjort på grunn av at det ble funnet

skår av keramikk i profilen, litt sør for midten.

Det ble funnet en brent begravelse.

Det var umulig å grave frem keramikkskårene og de brente beina, slik at alt kunne fotograferes og tegnes in situ. De måtte tas opp etterhvert, da de lå i forskjellig nivå i jorda og ofte over hverandre. Et par forskjellige nivå ble fotografert. Funnene ble plottet inn på en planskisse i 1:10, nummerert gruppevis.

Hele den østre ½-del ble (også) undersøkt. Det ble brukt graveskje ved det meste av undersøkelsen. En del av jorda i gravområdet ble soldet.

7. Observasjoner:

Enkelte beinstumper som tydelig var av nyere dato ble funnet i torvjorda,

7.1 Kull/kullholdig jord

Det ble funnet en del kull i jordlaget som gikk inn under steinene i røysa. Det var imidlertid umulig å grave frem et sammenhengende kullag. Konsentrasjonene lå mer "klattvis". Det ble også konstatert at det fantes en del kull i jorda utenfor selve røysa. (Kull ble funnet i prøve-stikk også flere 100 m fra røysa). Vi trodde derfor først at kulljorda i røysa hadde sammenheng med en avsviing/avskoging som var mer omfattende, og som ikke hadde noen spesiell forbindelse med røysa.

Det viste seg imidlertid at det var en ganske kraftig konsentrasjon med kull mellom og under steinene i det område som lå like sør for graven (i den østre 1/20). Dette kullet hadde antagelig forbindelse med selve gravleggingen.

Konklusjonen må bli at det nok har vært en større avsviing i området, men også at kull/kulljord i røysa har forbindelse med selve gravleggingen.

Med unntak av kullkonsentrasjonen som lå like sør for grava i den østre ½-del så ble det funnet mest kulljord i den vestre ½-delen. Dette er naturlig da jordlaget i det hele var svært tynt i østre ½-del. Kulljorda lå helt ned på berget enkelte steder. Særlig der berget hadde fordypninger.

7.2 Graven:

Litt sør for sentrum av røysa ble det funnet en brent begravelse. Keramikkskår (spannformet leirkar) og brente bein ble funnet om hverandre i et ca 10 cm tykt jordlag. Disse lå delvis nede mellom steinene og under steinene.

Jorda inneholdt litt kull, men området særmerket seg ikke på denne måten. Beina var tydeligvis rensset og samlet sammen.

Beina og keramikkskårene lå om hverandre innen et avgrenset område på ca 75cm x 50cm.

Den største konsentrasjonen lå innen et område på ca 30cm x 30cm. Her lå også en 4-sidet ildstein av kvarts. En liten jernspiss som antageligvis har vært festet i et treskaft og brukt til å slå opp ild ved hjelp av ildsteiner ble funnet like ved.

Det ble ikke oppdaget noen kiste eller noen sikker konstruksjon i forbindelse med begravelsen. selv om det ble spesielt sett etter dette. Et par flate "hellelignende" steiner ble dog funnet like vest for begravelsen. Noen større steiner så i førstningen ut til å kunne avgrense graven, men det viste seg at det også fantes keramikkskår, (funn nr. 7, 10, 11 kull og bein) under flere av disse.

Det var likevel ikke mange skårene som lå under disse. Muligheten for at disse steinene eller noen av dem, markerer graven/avgrensingen av graven, kan vi ikke se bort fra selv om de må være lagt der etter at keramikken er blitt knust.

Flere av leirkarskårene lå på en slik måte spredt utover og inn under steiner, at det er umulig å tenke seg at leirkaret(ene?) har vært hele da røysa ble kastet sammen. Keramikken må være knust, og blandet med jorda før røysa ble lagt opp omkring den brente begravelsen.

Det funnførende laget med brente bein og keramikkskår gikk ikke helt ned på berget. Det gjorde derimot den kullholdige jorda.

Inn under en av de store steinene hvor det ble funnet litt keramikk (dessuten bein funnet omtrent ved kanten av steinen) ble det oppdaget en ca 12 cm lang, litt buet kullstripe i jorda. Den var 2-3 cm bred og

klart markert, noen få cm dyp.

Graven var lagt litt sør for sentrum av røysa. Grunnen til at den ikke lå nøyaktig i sentrum kan være at en har prøvd å unngå den forsenkningen som der fantes i berget (bilde nr. 35, film 2). Graven var nemlig anlagt på berget like sør for denne forsenkningen (noen keramikkskår lå nede i forsenkningen).

Keramikken, av typen spannformet leirkar, daterer graven til folkevandringstiden (helst til 500-tallet). Ildsteinen tyder på at røysa er bygget over en mannsperson.

7.3 Profilen/lagfølge i røysa:

Kun litt av gresstorva som nok har dekket det meste av gravrøysa lå igjen da vi startet undersøkelsen. Dette var rundt sentrum av røysa. Under gresstorva fantes et brunt torvjordslag (4-10cm tykt, med en del røtter i) som delvis lå mellom og over steinpakningen. Dypere nede kom det frem et brunt jordlag med små grå sandpartikler (utfelling?) og med sorte sjatteringer og kull i. Dette laget gikk helt ned til berget med unntak av midtpartiet av røysa, der berget hadde en forsenkning. Her fikk jorda en noe annen konsistens og ble mer sand/silt holdig enn jorda lenger oppe. Også her inneholdt jorda kull. I profilen der keramikkskårene ble oppdaget var jorda sandaktig med et rødt skjær.

8. Sammenfatning

Den undersøkte gravrøysa hadde en diameter på 3,5 m og var knapt 30 cm høy (0,5-0,6 m medregnet forsenkningen i berget den lå på).

Røysa inneholdt en brent begravelse, antageligvis etter en mannsperson.

Oldsakene (spannforma leirkar) daterer begravelsen til Folkevandringstiden (antageligvis 500-tallet).

Bergen, 5. mai 1983

Bjørn Ringstad

Bjørn Ringstad

FUNNLISTEFUNN NR.:OBJEKT:

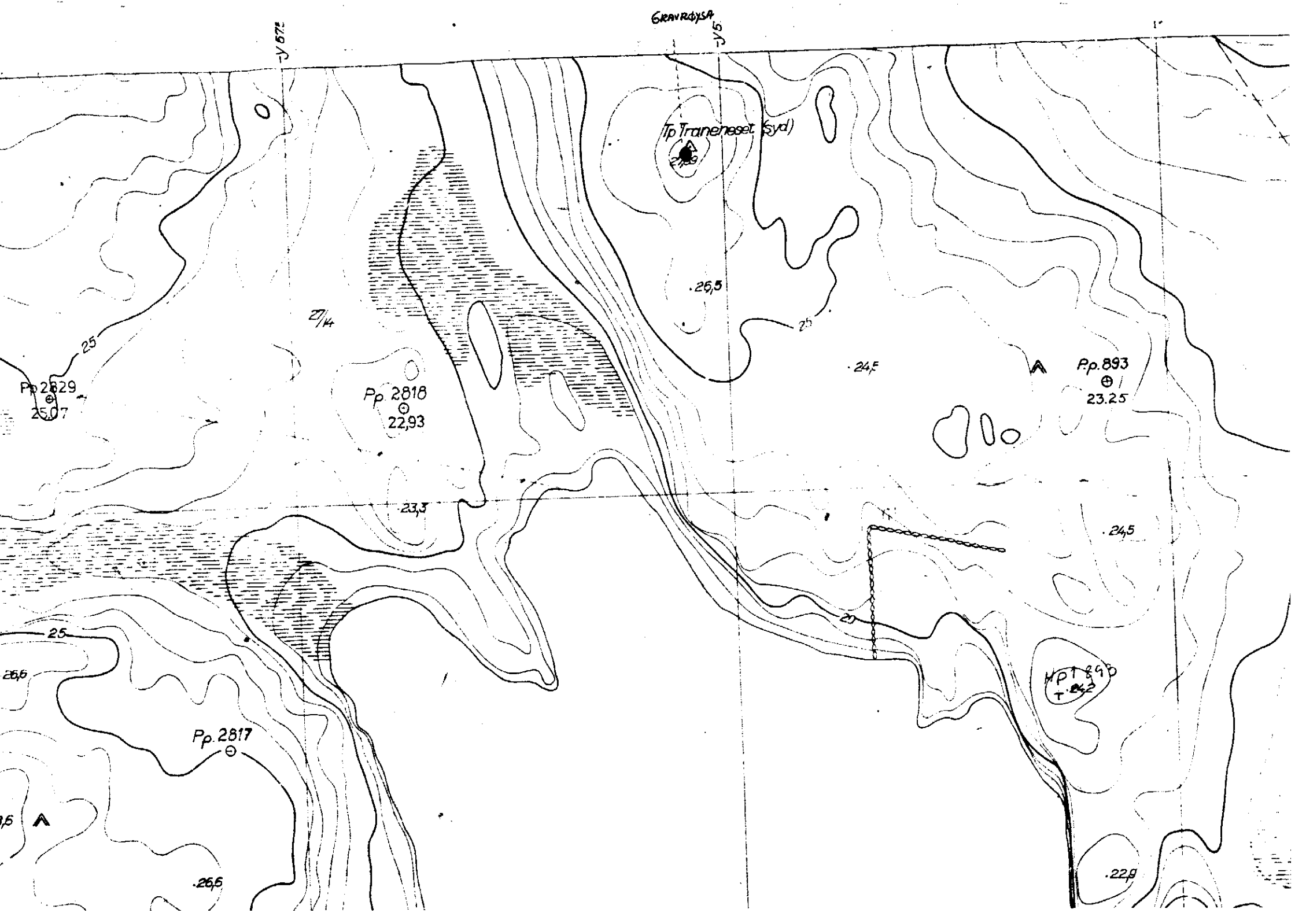
DATO

NIV.:

1	KERAMIKKSKÅR (ca 60 stk, DERAV 25 SMÅBITER
3 RANDESKÅR, 22 STK MED ORNERING)	27-28/4	102-102
2	KERAMIKKSKÅR (24 STK, DERAV 14 SMÅBITER
1 RANDESKÅR, 8-9 MED ORNERING)	27/4	99-
3	KERAMIKKSKÅR (1 LITTE SKÅR)	27/4	102
4	KERAMIKKSKÅR (ca 100 STK, ^{DERAV} ca 50 SMÅBITER,
5 RANDESKÅR, 36 MED ORNERING)	27/4	99-
4	KERAMIKKSKÅR (20 SKÅR, DERAV 13 SMÅBITER
1 RANDESKÅR MED ORNERING, 1 BUNN?)	28/4	
5	KERAMIKKSKÅR (3 STK, MED ORNERING DERAV
2 RANDESKÅR)	27/4	102
6	KERAMIKKSKÅR (13 STK, DERAV 5 SMÅBITER
7 MED ORNERING)	28/4	103
7	KERAMIKKSKÅR (1 LITTE SKÅR MED ORNERING)	28/4	102
8	KERAMIKKSKÅR (ca 39 STK, DERAV 23 SMÅBITER
1 RANDESKÅR, 1 BUNNSKÅR, 7-8 DEKORERT)	28/4	100
9	JERN SPISS (ANTAGLIG TILBENNE TIL ILDSTENEN.)	27/4	100
10	KERAMIKKSKÅR (2 SMÅ SKÅR)	28/4	108
11	KERAMIKKSKÅR (1 LITTE SKÅR)	28/4	109
12	ILDSTEIN AV KVAERTS (4 SLOTT TVERRSNITT)	27/4	96
13	KULLPRØVE (TATT UNDER FLAT STEIN I GRAVA)
(STEINEN ca 5-6 cm TYKK)	27/4	102
14	BRENT BEIN	27+28/4	ca 99-109
15	JERN BIT		(100) 110

FOTOLISTE SLIDES

NR		SØTT NOT
17A	RØYSA FØR UTERAVING	S
18A	MITTPARTIET I VESTRE 1/2 DEL AV RØYSA (GRAVEN BLE FUNNET OMT OMR METALSTØKKEN LIGGDE)	V
20A	STEINPAKNINGEN FJERNET I VESTRE HALVDØL AV RØYSA	N
—————		
2	HELLE LIGGEND I RØYSA S VESTRE 1/2 DEL (GRAVEN BLE FUNNET I OMRÅDET LIKE TIL HØYRE FOR HELLA, INN I PROFILEN)	Ø
3	HELLE LIGGEND I RØYSA S VESTRE 1/2 DEL	N
5	ØSTRE 1/2 DEL AV RØYSA AUTORVET	N
6	————— —————	S
7	N-S PROFILEN GJENNOM RØYSA	Ø
8	"SENTRUM" AV RØYSA - GRAVOMRÅDET	S
9	ILDSLAGINGSTEIN I GRAVEN	(OPP) V
11	BUNNLAGET AV GRAVEN (MELLOM STEINENE)	Ø
13	————— ————— (NÆRBILDE)	(OPP) Ø VEST
15	KLØFTA I BERGET SOM RØYSA DEKKET	OPP VEST
20	BERGENABBEN SOM RØYSA LÅ PÅ	S
21	HØYDEDRAGET HVOR RØYSA LÅ PÅ TORDEN	SSA
16	STEINKONSENTRASJON (PÅ AUTORVET)	V
17	————— —————	-11
18	————— —————	N

Gravrådysså

Tip Traneneset (Syd)

Pp. 2829
25.07

Pp. 2818
22.93

Pp. 2817

Pp. 893
23.25

MPT 893
+ 82

27/4

Y 572

Y 5

26.5

24.5

24.5

23.5

20

25

26.6

15

26.6

22.9

N ← → S

10x

11x

12x

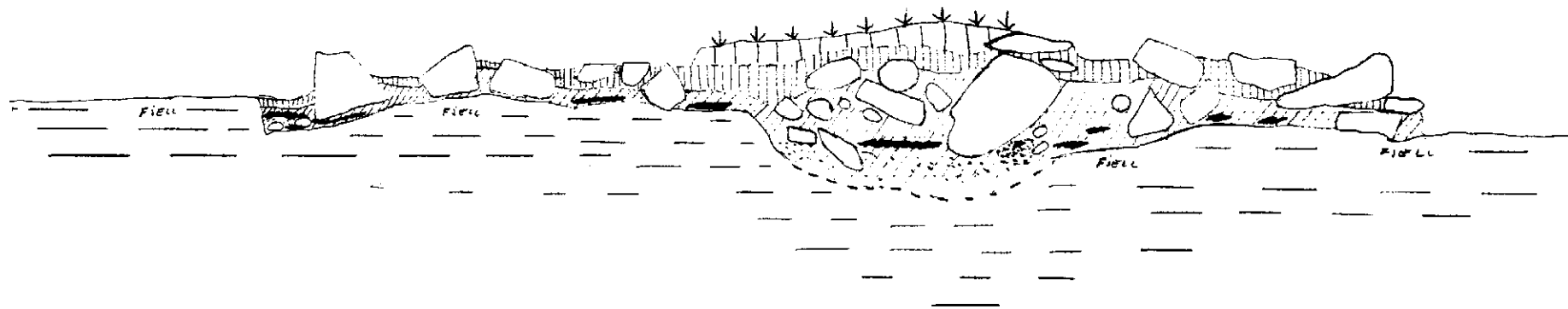
13x

14x

15x

NIV - 80

NIV - 100

N-S, PROFIL GJENNOM GRAVRØYSA (LANES 8,8y)

1:20

FIX = 105

ÅGOTNES SOTRA

27/4-83

BJØRN RINGSTAD

GRESSTGRV

BRUN TORVJORD

BRUN JORD MED ET SORTE SJATERINNE OG GRÅ UTFALLINGSLAG (GRÅ SANDPARTIKLER I)

KULLJORD

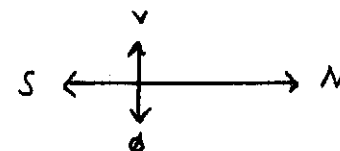
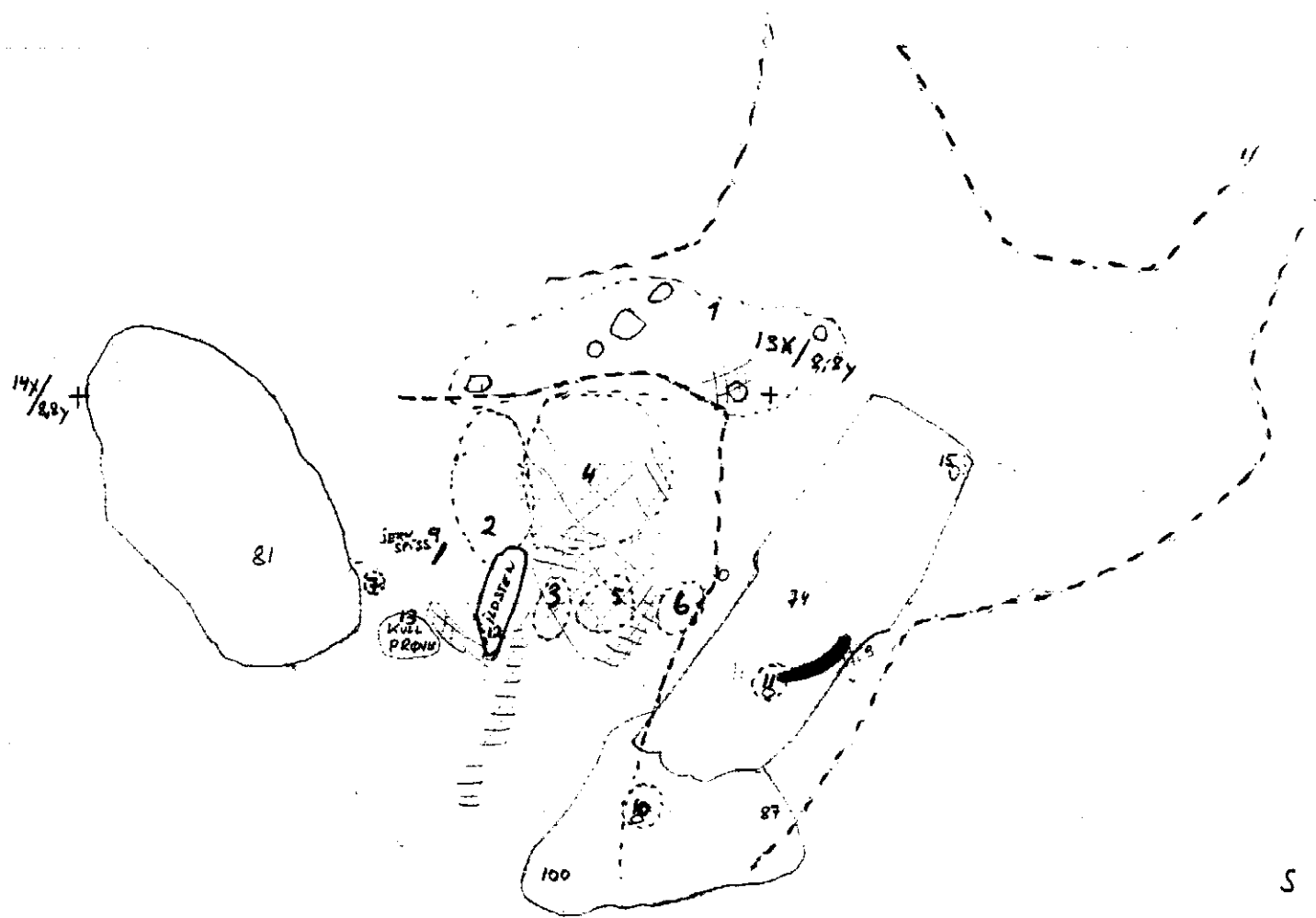
SAND/SILT HOLDIG JORD

FJELL/BERG

STEIN

GRAVEN MED
 OLDSAKENE SETT I FORHOLD
 TIL NEDSENKNINGEN I FJELLET
 (--- MARKEREN NEDSENKNINGEN)
 ■■■ MARKEREN KULLSTRIFE
 1-15 MARKEREN OLDSAKENE/OMRÅDE FOR OLDSAKENE

Bjørn Ringstad 28/4-83

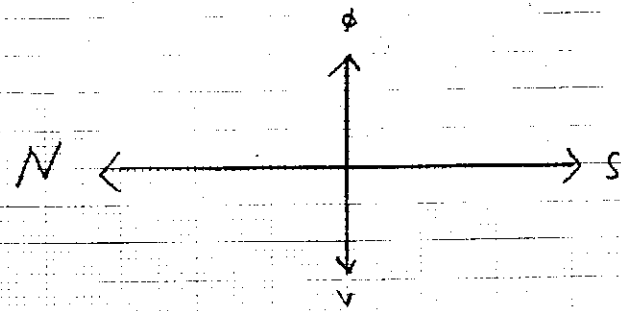
1:10 Fix: 105

+

+

+
 14X/107

+
 13X/107

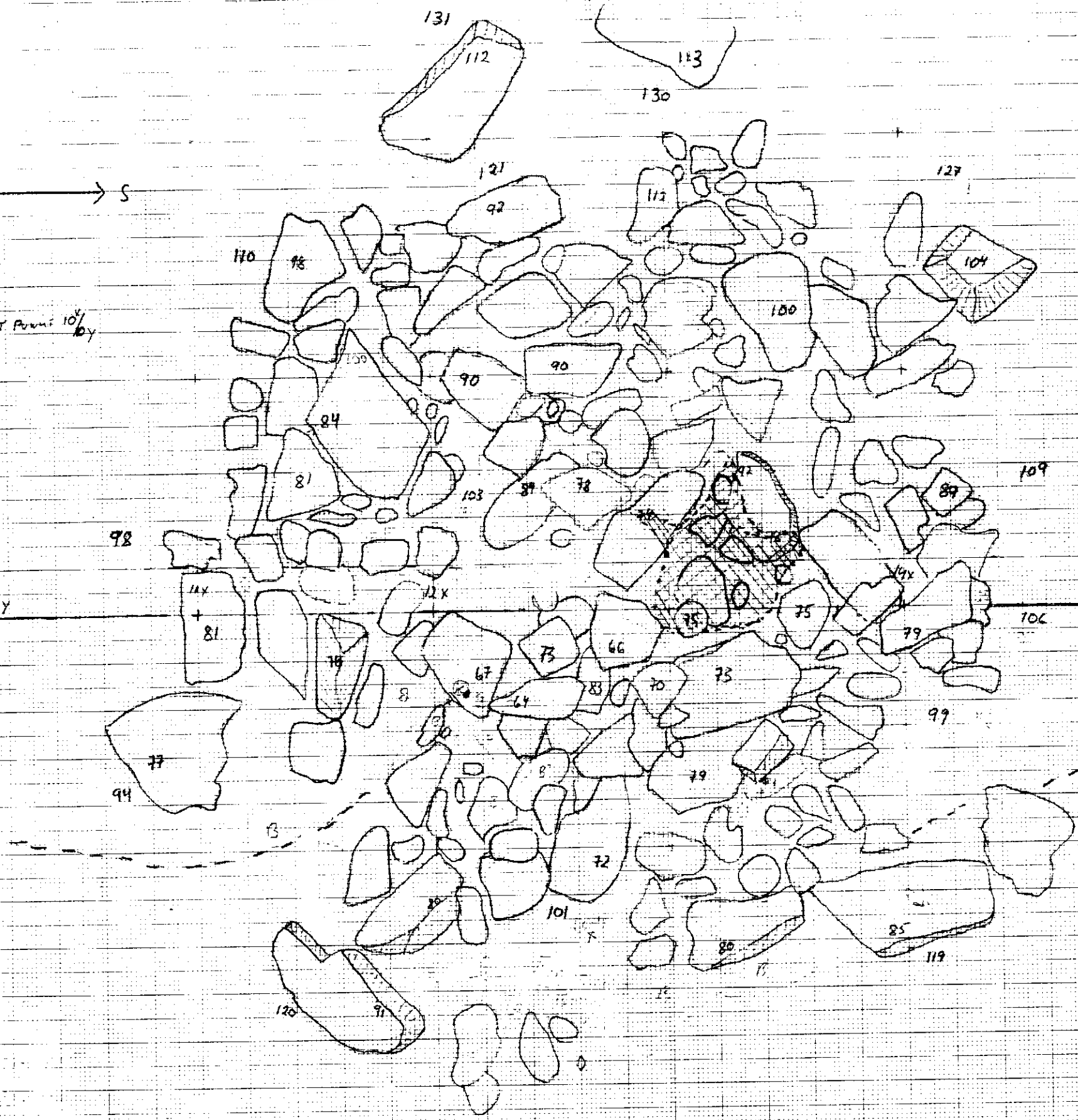

FAST Punkt 10^x/8^y

10^x/8,8^y

15^x

16^x/8,8^y

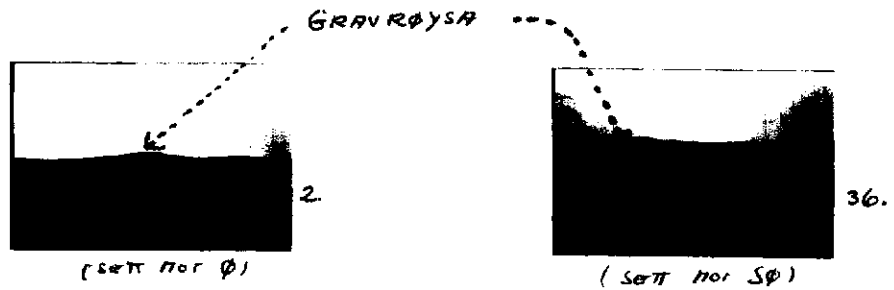
PLANTEGNING AV GRAVROYS
 1:20 FIX 105 (FASTPUNKT) 2789
 ÅGOTNES, SOTRA
 BJØRN RINGSTAD 26-27/4-83

 MARKERER GRAVEN, OMRÅDE MED KERAMIK OG BRENTA BEIN

--- MARKERER KANTEN PÅ BERGKNOUSEN

UNDERSØELSE AV GRAVRØYS, ÅSGOTNES LOTTEN, Fjell
 Gravrøys Jh. nr. 1.

OVERSIKTSBILDER
 OVER OMRÅDET/
 BEREGNAUSEN DER
 RØYSA LÅ

Leica 2100: 2, 36

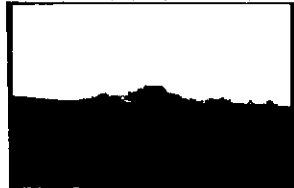
RØYSA FØR
 UTGRAVING
 (VAR DELVIS AVTORVET
 ÅRET FØR)

Leica 2099: 2

(SETT MOT N)

Leica 2099: 4

(SETT MOT N)

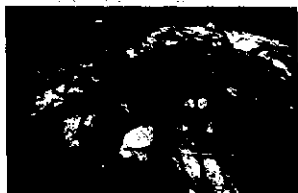
Leica 2099: 6

(SETT MOT S)

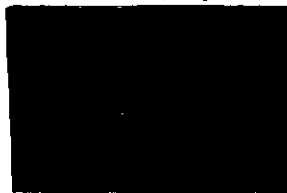
Leica 2099: 2, 4, 6

Leica 2099: 9

VESTRE 1/2 DEL

Leica 2099: 3

ØSTRE 1/2 DEL

RØYSA
 AVTORVET
 (SETT MOT N)

Leica 2099: 9, 3

-W- 2100: 3

Leica 2100: 6-7

ØSTRE 1/2 DEL

VESTRE 1/2 DEL

Leica 2099: 7

RØYSA
 AVTORVET
 (SETT MOT S)

ØSTRE 1/2 DEL
 AV RØYSA
 AVTORVET

(SETT MOT V)

Leica 2100: 5

BEREGNAUSEN
 HVOR RØYSA
 LÅ, (SETT MOT S)

(MOT S)

Leica 2100: 35

Gravryg Jk. nr. 1

N-S PROFILEN

GJENNOM RØYSA
(MOT Ø)

Film 2 Bilde 11-9-8

Leica 2106-11-9-8

N-S PROFILEN

(MOT Ø)

Film 2 Bilde 14

Leica 2100:14

Den
SENTRALE DELEN
AV DEN VESTRE 1/2 DEL
AV RØYSA.

- ETTER AVTØRNING

- ETTER AT DET OVERSTE
(OBTNESTE) AV STEINPAKKINGEN
ER FJERNET.

Film 7 Bilde 10-12

Leica 2100:10

(MOT V)

Leica 2100:12

(MOT V)

GRAVEN

- FØR STEINPAKKINGEN
ER FJERNET

- ETTER AT DET MESTE
AV STEINPAKKINGEN ER
FJERNET. SMÅ BEINBITER
OG KERAMIKK SEES
MELLOM STEINENE

Film 2 Bilde 16-22

Leica 2100:16

(MOT Ø)

Leica 2100:22

(MOT Ø)

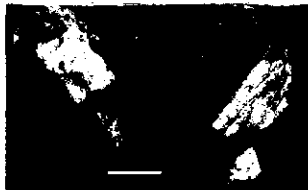
GRAVEN

- STEINPAKKINGEN
DELVIS FJERNET.
ILDSLAINESSTEINEN
SEES MIDT I.

- DET MESTE AV
STEINPAKKINGEN
ER FJERNET. BEIN OG
KERAMIKK SEES
MELLOM STEINENE

Film 2 Bilde 18-23

Leica 2100:18

(OPP PÅ BILDE V)

Leica 2100:23

(OPP PÅ BILDE V)

Leica 2100:20

(OPP PÅ BILDE V)

- NÆRBILDE AV
GRAVOMRÅDET
MED ILDSLAINES-
STEINEN

Film 2 Bilde 20

- KRATER/KLØFT I
BERGET SOM LÅ
UNDER RØYSA.
GRAVEN LÅ PÅ
BERGET NØR I
VENSTRE HØFENE.

Leica 2100:25

GRAVEN,
OMRÅDET
DER
KERAMIKK
OG
BRØNT BEIN
LÅ.

(MOT V)